

Op weg naar de Brabantse Omgevingsvisie

startdocument

Brabant beweegt naar 2106	2
Een andere koers.....	4
Mens centraal.....	4
Lerend vanuit de praktijk.....	4
Eén overheid.....	4
Met lef aan de slag	7
Focus!	7
Voorstel:	8
1) Brabant, verbonden	8
2) Brabant, klimaat zeker	9
3) Brabant, welvarend	9
4) Brabant, vernieuwt samen	10
Kanttekeningen	11
De krachten bundelen	13
Voorstel:	14
Argumenten.....	14
Kanttekeningen	14
Visie op visies.....	16
Voorstel:	17
Argumenten.....	17
Kanttekeningen	17
Denken over doen	19
Voorstel:	21
Argumenten.....	21
Kanttekeningen	21
Samengevat: wat betekent dit nu concreet?	23

Brabant beweegt naar 2106 ...

In de Brabantse Omgevingsvisie legt de provincie voor zichzelf keuzes vast voor de fysieke leefomgeving. Gaan we door op de ingeslagen weg, is er een bijstelling nodig of juist een volledig nieuwe aanpak? En hoe ziet dat er dan uit?

De Omgevingsvisie maakt helder welke waarden we belangrijk vinden, hoe we keuzes maken en wie daarbij welke rol heeft. Een visie die helpt om de kansen en problemen van vandaag aan te pakken én die ons voorbereidt op de kansen en bedreigingen van morgen. Hierbij staat eenvoudig beter, of te wel *ruimte maken voor kwaliteit*, het motto van de Omgevingswet, centraal door alle initiatieven of ontwikkelingen die bijdragen aan kwaliteit ontwikkelruimte te bieden. Kwaliteit die bijdraagt aan gezond en veilig leven, aantrekkelijk en bereikbaar wonen en innovatief ondernemen in Brabant.

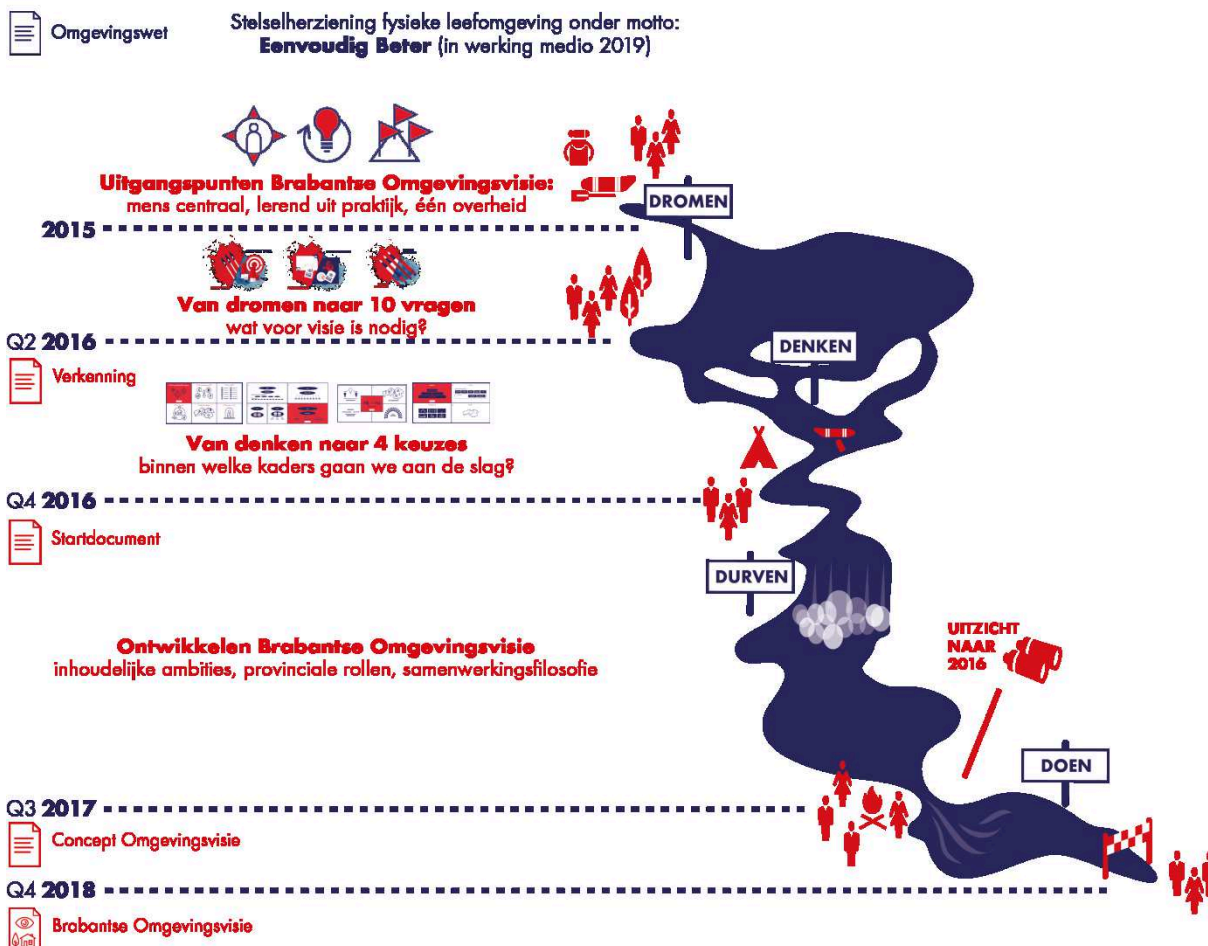
Niemand kan voorspellen hoe Brabant er in de toekomst uitziet en welke uitdagingen er zijn in 2106; het jaar dat Brabant 1000 jaar bestaat. De wereld verandert immers continu. We kunnen ons daar wel zo goed als mogelijk op voorbereiden. Door in te spelen op uitdagingen en kansen die van invloed zijn op het wonen, werken en leven in Brabant. We denken dan aan bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen die van invloed zijn op onze mobiliteitsbehoefte, klimaatverandering en energietransitie, maar ook aan de sociale veerkracht die in delen van de samenleving onder druk staat.

Om slagvaardig in te spelen op al deze veranderingen komt er een nieuwe wet, de Omgevingswet. Naast een vereenvoudiging van het stelsel en versnelling van procedures, heeft de wet als doel om de veiligheid, gezondheid en kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Niet alleen voor de korte termijn maar juist ook voor de lange termijn. Duurzaamheid of volhoudbaarheid is hierbij randvoorwaarde vanuit de wet. Parallel aan het proces van de Omgevingswet wordt in Brabant de Omgevingsvisie vorm gegeven. Zo spelen we optimaal in op de kansen maar evengoed nog onzekerheden die de wet biedt.

De Omgevingsvisie is namelijk één van de instrumenten van de wet die bijdraagt aan meer samenhang tussen beleid. Die visie gaat over de plek waar je woont, de plek waar je werkt en je vrije tijd doorbrengt, kortom: de plek waar je leeft. Die plek verandert continu. Een Brabander uit 1850 zou zijn 'leefomgeving' vandaag de dag niet herkennen in bijvoorbeeld het centrum van Eindhoven, de HSL bij Prinsenbeek of de grote landbouwpercelen in de Peel. Kortom: Brabant was, is en blijft in verandering. Uiteraard met behoud van specifieke Brabantse kwaliteiten, zoals de Biesbosch of de Vestingstad 's-Hertogenbosch. Door met vertrouwen samen te werken en bewust te leren van wat we doen geven we vorm aan onze ambitie: Brabant als een top kennis- en innovatieregio. Kort gezegd: kracht door samenwerking!

Op basis van de stappen "dromen, denken, durven, doen", ontleend aan creatieve processen, geven we de Omgevingsvisie vorm. Samen met betrokken Brabanders, organisaties en overheden zetten we stappen op weg naar de Omgevingsvisie. De stap van dromen naar denken werd gemaakt met de [Verkenning](#). Aan de hand van dit startdocument, gaan we van [denken naar durven](#). Hiermee wordt het formele startschot gegeven voor het ontwikkelen van de Omgevingsvisie. Vier keuzen staan hierbij centraal: focus, krachten bundelen, visie op visies en denken over doen. Voor een samenvattende beschouwing verwijzen wij naar de laatste pagina.

Proces Brabantse Omgevingsvisie

We zijn in het jaar 2106, 1000 jaar na het ontstaan van Brabant. Matis, de achterkleinzoon van Lisette en Martijn, woont met zijn stamkloon in Breda aan zee, net achter de West-Brabantdijk. Tot vorig jaar was dit een drone-vrije zone, maar in het kader van de dematerialisering is die nu opgeheven. Er zijn nu grotere problemen. Vreemd, mijmert hij, dat ze zich vroeger zo druk maakte om de vergrijzing, maar zo overvallen werden door het cellulose-probleem. Zelfs Tristan, zijn opa die zich zo in heeft gezet voor gezamenlijk vervoer op waterstof, had dat niet zien aankomen. Maar als hij even connect met de kennis- en begrippenbank snapt hij dat wel. Matis neemt nog een hap van zijn kweekvleesburger. Gelukkig dat het eiwitprobleem, nu de wereld uit is. Maar jammer dat de bij het niet heeft gered, echt fruit schijnt toch wel erg lekker geweest te zijn.

Een andere koers

We kiezen dus voor een koers die ruimte maakt voor kwaliteit. Kwaliteit in Brabant is iets dat we met elkaar vaststellen en dat we vaak *meerwaarde* noemen. Het gaat dan onder andere over de beleving van mensen, het praktische nut, de waardering voor het verleden en de positieve effecten voor alle gebruikers van de Brabantse omgeving. Daarom zetten we een koers in die uitgaat van een aantal lange termijn ontwikkelingen – de ‘focusopgaven’ – en die tegelijkertijd sturend werkt voor concrete programma’s en projecten van vandaag en morgen. Drie belangrijke uitgangspunten vormen ons kompas: we stellen de mens centraal, we leren van de praktijk en gaan uit van één overheidsgedachte.

Mens centraal

Mensen in Brabant maken het verschil. We zetten ondernemende mensen met plannen waar Brabant mooier en welvarender wordt centraal. Mensen die trots zijn op hun leef- en werkomgeving en daar kwaliteit aan toe willen voegen. Dat kan zowel in een stad- of dorpsgemeenschap als in de natuur of op een bedrijventerrein in Brabant. Dat vergt een mensgerichte benadering die uitgaat van het gezamenlijke, maatschappelijke belang. We werken vanuit de diepe overtuiging dat ons menselijk kapitaal - creativiteit, ambachtelijkheid, verbindend vermogen – doorslaggevend is in de “focusopgaven” die Brabant voor zich heeft.

Lerend vanuit de praktijk

Wat heeft Brabant gemaakt tot wat het nu is? En wat leren we van de plekken in Brabant die het goed doen of juist minder goed? De Omgevingsvisie ontwikkelen we door te leren van praktijkvoorbeelden en netwerken. Denken door doen: oplossingen zoeken voor problemen waar initiatiefnemers tegenaan lopen en hoe kansen te benutten. Daarbij voeren we evaluaties uit om het maatschappelijk effect van ons beleid scherp te krijgen – de meerwaarde – en te leren van ervaringen van en mét verschillende organisaties die in Brabant werken aan de fysieke leefomgeving. Vanuit een open houding ontwikkelen we gezamenlijk kennis en leren we van elkaar. Dat doen we tijdens het proces om tot een Omgevingsvisie te komen en blijft ook daarna onze standaard manier van werken: innoverend leren.

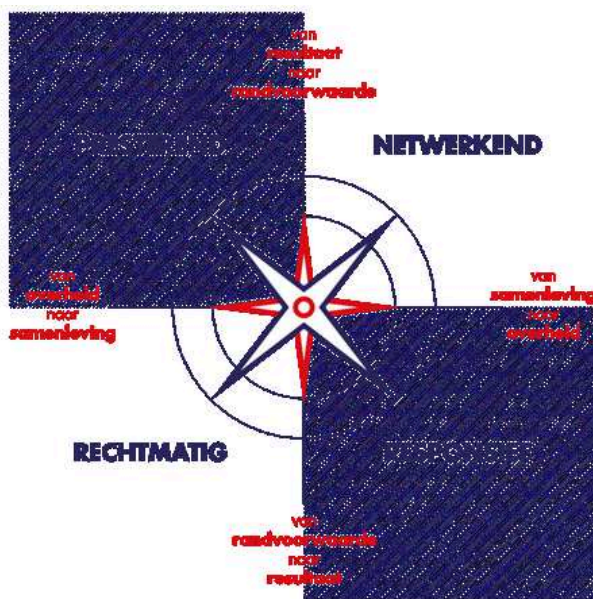
Eén overheid

Een Brabander met een goed idee moet nu op diverse plekken goedkeuring krijgen voor zijn/haar plan. Dat moet eenvoudiger. Bijvoorbeeld door als overheden veel beter samen te zoeken naar de best mogelijke antwoorden voor de vragen vanuit de maatschappij. Hiervoor zijn nieuwe werkwijzen van belang, alsmede nieuwe competenties en onderling vertrouwen. In Brabant zijn we gewend om samen te werken en elkaar de helpende hand te bieden. We willen hier nog een stap verder in gaan om het ideaal van één overheid die maatschappelijk en privaat initiatief ondersteunt en werkt aan maatschappelijke meerwaarde dichterbij te brengen.

Wat betekent deze koers voor de rol van de provincie?

De provincie heeft een positie als middenbestuur: de Brabanders denken niet meteen aan de provincie als er vragen zijn. Mensen zijn wel betrokken bij de provincie maar richten zich eerder op gemeenten met hun vragen en ideeën. Dit kwam bij het [Rad van Participatie](#) op de Dutch Design Week duidelijk naar voren. De toegevoegde waarde van de provincie ligt vooral bij gemeentegrens overschrijdende onderwerpen en waar een integrerende rol verwacht wordt. Niet door taken van de gemeenten over te nemen maar door samenwerking tussen gemeenten, met waterschappen en veiligheidsregio's te bevorderen. Maar ook bij de grote veranderingen die op Brabant afkomen. Iedere verandering brengt ook kansen met zich mee. De provincie geeft (mede) richting aan die verandering. Door kennis te delen en menskracht in te zetten die de uitvoering ondersteunen. Als ondernemende en betrouwbare overheid. We zien ons als partner van ondernemers, overheden, burgers en maatschappelijke organisaties die zorgen dat Brabant een fijne plek om te werken, wonen en leven is en blijft.

Daarbij gebruiken we diverse rollen. We willen presteren, werken in netwerken en inspelen op veranderingen. We willen (snel) duidelijkheid geven maar ook een evenwichtig besluit nemen door verschillende aspecten bij ons besluit te betrekken. En dat alles op een eerlijke manier. Het handelen van de overheid moet ten slotte ook altijd rechtmatig zijn. In onderstaand figuur is de samenhang tussen deze rollen te zien.

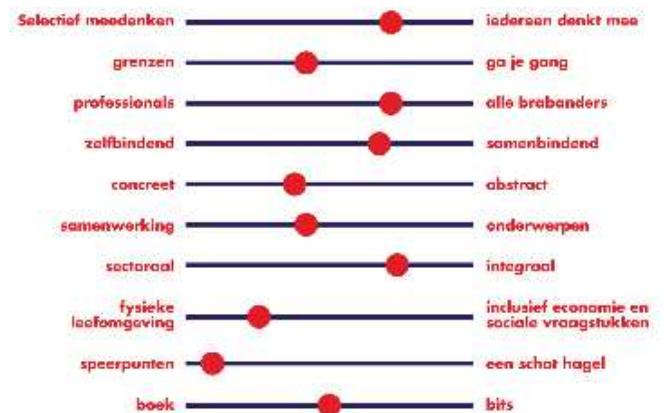
Bron: Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Alle vier de rollen zijn belangrijk voor de provincie om haar taken te vervullen. Om de uitgangspunten uit de Omgevingsvisie waar te maken, acteert de provincie steeds meer aan de rechterkant van het model. Dat gaat niet vanzelf en vraagt de nodige inspanning, maar is nodig voor een adequaat inspelen op de opgaven en onzekerheden die op Brabant afkomen. Vanuit deze rolopvatting zijn de uitgangspunten van de Omgevingsvisie tot stand gekomen: we stellen de mens centraal, we willen doorlopend leren van de praktijk en we gaan uit van één overheidsgedachte.

Wat betekent dit voor de Omgevingsvisie?

De uitgangspunten roepen verschillende vragen op over hoe de Omgevingsvisie tot stand komt, maar ook hoe dat deze er uit komt te zien. In de Verkenning zijn hier tien vragen geformuleerd:

- Co-creatie: wie schrijft, die blijft?
- Grenzen of ga-je-gang?
- Bureau of keukentafel?
- Zelfbindend of samenbindend?
- Concreet of abstract?
- Rol of inhoud?
- Stapelen of samenhang?
- Puur fysiek of een beetje meer?
- Om welke opgaven gaat het?
- Boekje of bits?

In de afgelopen periode is enthousiast gewerkt aan een antwoord op deze vragen. Via internet zijn alle Brabanders uitgenodigd te reageren. Ook zijn er veel gesprekken gevoerd met mensen vanuit allerlei geledingen en allerlei pluimage, zowel binnen als buiten de provincie. Bij het zoeken naar antwoorden krijgen wij hulp van de Durftank, een groep van 15 dappere denkers die ons al gauw uit de droom hielpen dat deze vragen los van elkaar staan. Het antwoord op de ene vraag heeft namelijk ook gevolgen voor de andere vraag. En soms is er geen eenduidig antwoord mogelijk. Zo kunnen grenzen voor sommige onderwerpen een must zijn, terwijl voor andere maatschappelijke opgaven juist ruimte nodig is. Daarom zijn uit alle vragen de essentiële keuzes gedestilleerd en teruggebracht tot vier hoofdvragen voor dit startdocument als fundament voor onze Brabantse Omgevingsvisie:

- Om welke opgaven gaat het? ⇒ Focus!
- Hoe geven we samenwerking vorm? ⇒ De krachten bundelen
- Hoe werken wij als overheden samen aan de visies? ⇒ Visie op visies
- Hoe geven we de programma's vorm? ⇒ Denken over doen

In dit document beantwoorden we deze vier hoofdvragen. Deze gaan over ontwerpeisen aan het proces tot aan het vaststellen van de Omgevingsvisie, maar geven ook richting aan de inhoud van de visie en het proces daarna. Een keuze voor co-creatie bij het opstellen van de visie, schept ook verwachtingen over de uitvoering van de visie later. Bij de beantwoording van elke vraag zijn diverse opties in beeld gebracht. Vervolgens zijn die opties systematisch langs de lat van de drie uitgangspunten gelegd: mens centraal, praktijk gericht en één overheid. Hieruit volgt ons voorstel aan provinciale staten.

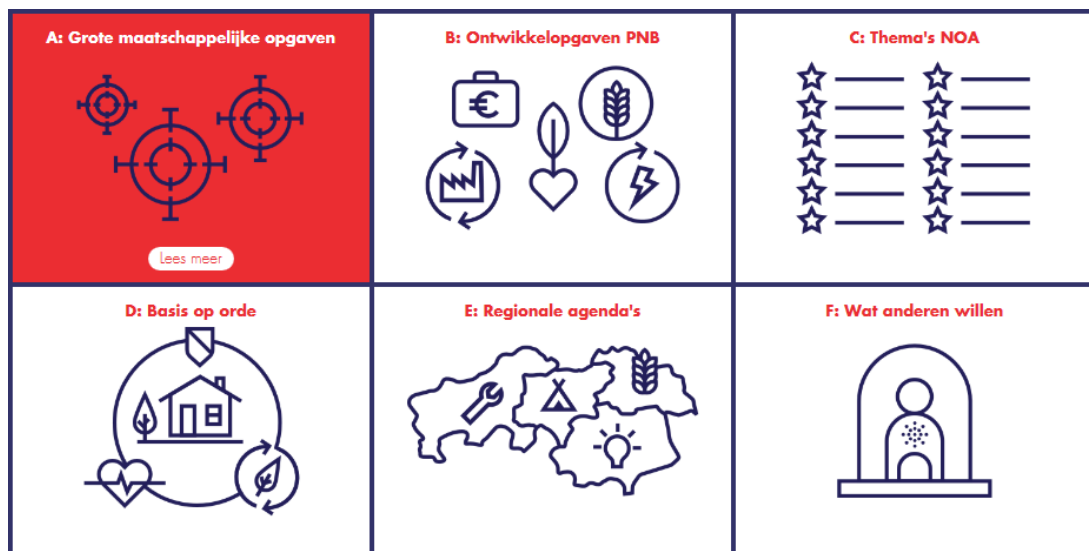
Met lef aan de slag

Focus!

Terug in 2016. Lisette en Martijn hebben – zoals de meeste ouders – het beste met hun kinderen voor. Maar Kelvin en Tristan zijn het niet altijd met hun ouders eens wat belangrijk is in het leven. Dus als Lisette weer een keer overwerkt, klaagt wijsneus Tristan: mam, ga je alweer werken, er is meer in het leven dan geld! Tja, denkt Lisette, dat klopt natuurlijk wel, maar wat zijn nou eigenlijk de belangrijkste vraagstukken van deze tijd?

Verschillende dilemma's uit de Verkenning hangen samen met de keuze voor inhoudelijke opgaven in de Omgevingsvisie. Daarmee wordt niet alleen de inhoud bepaald maar ook de strategie voor de Omgevingsvisie. Komt er een duidelijke richting voor de lange termijn of juist dynamische doelen? Wordt de visie abstract of concreet? Omvat de visie alleen de fysieke leefomgeving of ook sociale- en economische waarden? Al deze vragen komen samen in zes verschillende opties voor de indeling van de opgaven in de Omgevingsvisie:

- A. focus op een beperkt aantal maatschappelijke opgaven
- B. de provinciale ontwikkelopgaven (afgeleid uit het Bestuursakkoord 'Beweging in Brabant')
- C. de thema's uit de Nationale Omgevingsagenda van het Rijk
- D. de zeven kerntaken van de provincies
- E. de gebiedsurgenties
- F. initiatiefnemers bepalen de inhoud

Van alle kanten, zowel intern als extern, kregen we de afgelopen periode een duidelijke boodschap:

Provincie, durf te kiezen en focus je op een beperkt aantal opgaven voor de langere termijn, waar het echt verkeerd dreigt te gaan als de provincie niet in actie komt of kansen onbenut blijven. Dan ben je van toegevoegde waarde.

Er is een roep om een duidelijke focus op opgaven die aan bepaalde voorwaarden voldoen:

Concentreer op een beperkt aantal grote maatschappelijke opgaven waar echt verandering nodig is. Bovenlokale opgaven waar we nú met gezamenlijke krachten aan werken en waarvan keuzes nú de toekomst bepalen. Opgaven die hoe dan ook relevant zijn voor Brabant en die zoveel mensen, waarden en aspecten raken dat we wel moeten samenwerken op verschillende schaalniveaus, in verschillende netwerken en met verschillende disciplines. Opgaven, waarvoor zowel technische als sociale innovatie en kennisontwikkeling vanuit zo veel mogelijk perspectieven noodzakelijk is. Kortom opgaven waarmee we nú aan de slag gaan zodat we in 2106 nog steeds prettig wonen, leven en ondernemen in Brabant!

Focusopgaven

De visie is als een ijsberg: alleen de top steekt uit boven het water, het grootste deel is onzichtbaar, maar vormt wel de basis. Het zichtbare deel noemen we focusopgaven. We introduceren hiermee een nieuw begrip op basis van de bovengenoemde oproep om te focussen. In de visie gaat de aandacht uit naar de focusopgaven, zonder daarbij de basistaken van de provincie tekort te doen. Sterker nog: een stevige basis is nodig om de focusopgaven gerealiseerd te krijgen. Dit betekent dat we onze provinciale basistaken zo inrichten dat ze maximaal bijdragen aan de focusopgaven. De basis op orde dus.

De focusopgaven kenmerken we door een aantal aspecten. Het zijn opgaven:

- voor de lange termijn via 2036 op weg naar 2106;
- die worden beïnvloed door majeure trends en ontwikkelingen;
- die we aanpakken met de sterkten in Brabant;
- waarmee we kansen benutten in Brabant;
- die vragen om een gezamenlijke aanpak en samenbindend kunnen zijn;
- waar de provincie regie voert omdat zij hier het verschil kan maken;
- en tot slot: die een perspectief vormen voor de programma's en projecten op de korte- en middellange termijn (1 à 2 bestuursperioden)

We willen een heldere en duidelijke koers en kiezen voor opgaven die voor alle Brabanders van belang zijn. Voor de focusopgaven geldt dat een benadering op een hoger schaalniveau meerwaarde heeft, bijvoorbeeld door partijen te mobiliseren of te inspireren. Een regionale benadering kan hierbij juist versterkend werken.

Voorstel:

De Omgevingsvisie concentreert zich op vier grote maatschappelijke opgaven waar we samen met Brabanders voor de langere termijn aan gaan werken:

1. *Brabant, verbonden*
2. *Brabant, klimaatzeker*
3. *Brabant, welvarend*
4. *Brabant, vernieuwt samen*

1) *Brabant, verbonden*

Brabant vormt een sterk fysiek én sociaal netwerk in voortdurende ontwikkeling. Een netwerk van stad, natuur, platteland en infrastructuur – een mozaïek – en een netwerk met verbindingen door samenwerking en kennisuitwisseling op verschillende niveaus. In die zin vormt Brabant een ecosysteem waarvan het geheel meer is dan de som der delen. Brabant zelf is weer onderdeel van een groter nationaal en internationaal geheel.

De (sociale) veerkracht van het ecosysteem in Brabant is continu in verandering. In het ene gebied groeit de bevolking terwijl er in andere gebieden sprake is van krimp. In het ene gebied neemt de bedrijvigheid toe terwijl in het andere gebied voorzieningen als scholen en openbaar vervoer onder druk staan en winkelstraten een lege aanblik bieden. Natuurgebieden worden ontsloten en met elkaar verbonden, maar kunnen ook weer worden doorkruist door nieuwe wegen of snelfietspaden. Nieuwe technologische ontwikkelingen zoals slimme autotechnologie en big data beïnvloeden niet alleen de keuzes die reizigers en vervoerders maken en de mogelijkheden voor samenwerking en kennisverspreiding, maar hebben ook hun weerslag in de fysieke werkelijkheid. Door met die combinatie van factoren te werken aan maatschappelijke uitdagingen is bijvoorbeeld zero-emissiebusvervoer in Brabant ontwikkeld: duurzame mobiliteit die goed is voor economie en ecologie.

De provincie kan nieuwe verbindingen en combinaties, zowel fysiek als niet-fysiek, tot stand brengen en daarmee het ecosysteem versterken. Door krachtige netwerken met elkaar te verbinden, in en buiten Brabant, kan collectieve intelligentie en sociale veerkracht benut worden bij het aangaan van de uitdagingen van de toekomst. En door het scheppen van een helder beeld van het Brabant wat we voor ogen hebben, zorgen we er voor dat ons mozaïek - voor velen een van de grote charmes van Brabant - blijft bestaan en met de maatschappij inclusief alle mensen mee doorontwikkeld.

2) Brabant, klimaatzeker

Het is inmiddels wel duidelijk dat het klimaat aan het veranderen is. En dat dit grote gevolgen heeft, onder meer voor de veiligheid in onze leefomgeving. Behalve stijging van de temperatuur en zeespiegel, zijn er zorgen over de beschikbaarheid van goed drinkwater, de gevolgen voor land- en tuinbouw en klimaatvluchtelingen. Op de Klimaatop Parijs in 2015 is afgesproken om in 2050 maar liefst 80% minder broeikasgassen in de lucht te brengen. Als wij dit in Brabant ook willen halen, vraagt dat om een forse verandering. Meer dan alleen doorgaan op de ingeslagen weg. Het vereist om de energie transitie te versnellen technologische aanpassingen in energievoorziening, energieverbruik en transport, maar ook sociale aanpassingen.

Energieneutraal als vanzelfsprekendheid. Ook al is Brabant maar een kleine speler in het klimaatveld, voor de aanpak van de klimaatproblematiek is het nodig dat iedereen zich inspant om de effecten behapbaar te houden.

Daarnaast moeten we vooruit kijken om de gevolgen voor mens, dier en economie te beperken. Door kwetsbaarheden te zien en kansen te grijpen om adaptief met het klimaat aan de slag te gaan. Bijvoorbeeld niet alleen overstromingen vanuit veiligheidsperspectief voorkomen maar de ruimte zo inrichten dat als er een overstroming plaatsvindt de effecten beperkt zijn. Of als de temperatuur toeneemt zorgen dat er voldoende groen in de stad is om hittestress te voorkomen. Aanpassingen voor het klimaat biedt evenveel kansen om de kwaliteit van de leefomgeving en het leven te vergroten.

3) Brabant, welvarend

Met kennis en innovatie lukt het ons in Brabant om complexe maatschappelijke vraagstukken op het gebied van zorg, energie, klimaat en mobiliteit op een slimme manier op te lossen en tot economische waarde te brengen. Onze visie in de Agenda van Brabant blijft zoals die is: Brabant als kennis- en innovatieregio in de top van Europa. Binnen Europa behoort Brabant al jaren tot de 'innovation leaders'. De uitgangssituatie is dus goed.

Hoe houden we de komende decennia die Brabantse kracht vast? En hoe doen we dat in balans met en gebruikmakend van de gezonde leefomgeving en de sociale veerkracht van de Brabanders. Duurzame, groene groei waarvan iedereen profiteert is wat we willen.

Ondernemers benutten nieuwe groeikansen die financieel, ecologisch en sociaal duurzaam zijn; de transitie naar groene en inclusieve welvaart.

Deze transitie zal effect hebben op ons landschap. Op het woon –en vestigingsklimaat, de landbouw- en energielandschappen, maar ook op de omgang met grondstoffen, milieu, water, vitale natuur en het zo veel mogelijk sluiten van kringlopen. We kijken daarbij serieus naar onze voetafdruk en het effect van ons handelen in de toekomst. Hierbij spelen lange termijn belangen een doorslaggevende rol.

De omslag naar groene welvaart vraagt om nieuwe technieken en creatieve ideeën. Om radicale vernieuwingen, om technische- en sociale innovatie en om een verduurzaming van onze voedsel- en energievoorziening. De essentie ligt er in dat we de goede keuzes dŭrven te maken. Want duurzaamheid betekent dat in 2106 met instemming wordt teruggekeken op de keuzes nu.

4) *Brabant, vernieuwt samen*

Focus op de wijze waarop we werken. Zo doen wij dat in Brabant. De stelselwijziging in de Omgevingswet vraagt van ons om eenvoudig beter te werken. Die uitdaging pakt Brabant met overtuiging op. Eenvoudig beter betekent ruimte maken in dienst van kwaliteit en innovatie. Dynamiek, zelforganiserend vermogen en bereidheid om te veranderen, kenmerken de Brabanders. Een paar generaties terug werkten de meeste Brabanders nog als boeren en fabrieksarbeiders. Crises uit het verleden zorgden voor radicale ommekeer van de Brabantse maakindustrie: van arbeidsintensief naar kennisintensief, van traditioneel naar innovatief, van lokaal naar internationaal georiënteerd.

Ook op dit moment zien we trends die grote impact hebben op de Brabantse samenleving. Systemen staan onder druk, wat nieuwe kansen, maar ook uitdagingen biedt. Dit vraagt om een overheid die ruimte biedt aan innovatie en initiatieven. Daarvoor ontwerpen we met de uitgangspunten van de Brabantse Omgevingsvisie (mens centraal, lerend vanuit de praktijk en één overheid) een aanpak die werkt.

Ook maken we in deze focusopgave helder hoe we de rol van het (sociale) ecosysteem en netwerken in Brabant zien en de wijze waarop het ecosysteem veerkrachtig kan omgaan met toekomstige kansen en bedreigingen. Dit alles ontwikkelen we vanuit de provinciale organisatie met overheden en andere partijen in Brabant. Aangevuld met een perspectief op hoe de Brabanders in de komende decennia samen kunnen vernieuwen en werken aan maatschappelijke meerwaarde. In die aanpak maken we ten slotte helder welke taken en rollen we daarin zien voor de provincie en waar de bestuurlijke afweegruimte te vinden is.

Deze vier focusopgaven vragen een stevige en gecoördineerde aanpak. Daarom krijgen de focusopgaven alle aandacht bij het ontwikkelen van de Omgevingsvisie waarbij er gezamenlijk gezocht wordt naar de beste aanpak. Juist bij deze focusopgaven, waar doorgaan op de ingeslagen weg onvoldoende is, is inzet van iedereen nodig. Daarom gaan we in het proces van de Omgevingsvisie in gesprek met iedereen die hieraan kan bijdragen. We zoeken niet naar een druppel op de gloeiende plaat maar naar de druppel inkt die de hele waterkan van kleur verandert.

Deze vier focusopgaven bepalen het aanzien van Brabant in 2106. Dat betekent niet dat nu al vastligt dat dit de enige, bepalende opgaven zijn. Niemand kan de toekomst voorspellen. Tot 2106 kan er nog van alles gebeuren. Nieuwe risico's kunnen leiden tot maatschappelijke onrust. Adequaats inspelen op nieuwe ontwikkelingen vergt een flexibele organisatie. Darwin zei al dat het niet de sterkste of de slimste zijn die overleven, maar zij die het best zijn aangepast aan een veranderende omgeving. De provincie wil samen met anderen slagvaardig omgaan met nieuwe kansen en problemen: signalen niet alleen tijdig opvangen, maar ook waar nodig inspelen op die veranderingen en actie ondernemen. Ook dat is een belangrijke veranderopgave. Hoe kunnen we adequaat inspelen op onverwachte ontwikkelingen?

Argumenten

Kiezen geeft focus

Als provincie maken we het verschil door het voortouw te nemen bij een beperkt aantal lange termijn opgaven die voor alle Brabanders belangrijk zijn (mens centraal). Het maakt scherp waar de focus ligt en geeft urgentie aan omdat het verkeerd gaat als we nu niets doen of kansen onbenut blijven. Het biedt duidelijkheid aan Brabanders waar de provincie zich op richt. Ook andere partijen verwachten op deze opgaven iets van ons. Het betekent niet dat de provincie er alleen voor staat want al deze opgaven vragen om een meervoudig perspectief (ruimte voor initiatief, leren van praktijken en één overheid). Door aan te sluiten bij beschikbare kennis en ervaringen, onder andere uit de bestaande taken, maken we een vliegende start en beginnen we niet vanaf nul.

Nieuwe vraagstukken vragen nieuwe aanpak

Voor de vier focusopgaven zijn voortdurend nieuwe ideeën en betrokkenen nodig. De urgentie leeft breed in de samenleving, er is bereidheid om in actie te komen. Maar er zijn ook vragen, onzekerheden en er is soms angst en weerstand. Niemand heeft zomaar de oplossing. Dit betekent dat er een gemeenschappelijke wens is bij veel partijen om oplossingen te onderzoeken. Een lerende, ontwerpende manier van werken is nodig om echt vernieuwend te kunnen zijn (lerend vanuit de praktijk).

Kanttekeningen

Resultaat is niet gegarandeerd.

Er staat niet bij voorbaat vast wat het resultaat is van het samen werken aan deze vier focusopgaven. Het is ook juist in de geest van de Omgevingswet om te zoeken naar nieuwe manieren. Voor alle opgaven geldt dat niemand de uitkomst kan voorspellen, maar wel dat niets doen zeker tot problemen leidt op de lange termijn.

Opgaven staan niet op zichzelf.

Er zijn altijd relaties tussen de opgaven of onderdelen daarvan, want dat past bij de complexe samenleving. Door ervaring uit lopende trajecten en nieuwe inzichten uit de grote maatschappelijke opgaven slim te benutten kan de visie praktijkgericht worden verrijkt.

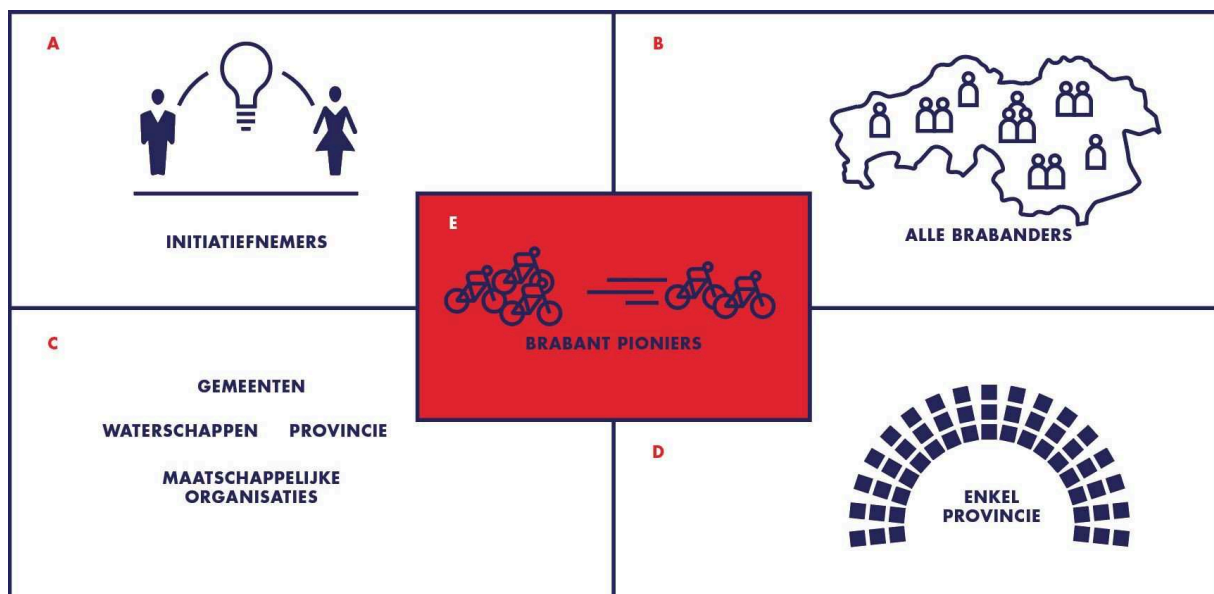
Lisette en Martijn hebben via de Brabant-app de oproep gelezen om ook hun visie te geven op de Brabantse leefomgeving van de toekomst. Ze begrijpen dat de provincie er voor gekozen heeft zich vooral te richten op de meest pregnante vraagstukken. En zoveel mogelijk wil overlaten aan andere partijen zoals gemeenten en particulieren. Ze hopen dat dit niet een simpele bezuinigingsmaatregel is, want die gemeenten hebben toch ook geen geld, wel dan? En kan er nu straks zomaar een weg door hun favoriete wandelbos komen? Ze vinden het belangrijk dat hun kinderen en kleinkinderen straks ook nog van die frisse lucht kunnen genieten. Lisette kijkt naar buiten en denkt: hoe zou Brabant er in 2106 uitzien? Zijn de Loonse en Drunense Duinen er nog? Of is dat een binnenzee geworden? Of een opvangplek voor vluchtelingen? Hoe zou ze eigenlijk willen dat Brabant er in 2106 uitziet? Ze heeft daar nog nooit zo over nagedacht, maar ze droomt van een wereld waarin voldoende eten is voor iedereen, waar het welzijn van de een niet ten koste gaat van de ander, waar ook toekomstige generaties hun dromen kunnen verwezenlijken... Hoe kan de provincie daar aan bijdragen, vraagt Lisette zich af. Een gedeputeerde van geluk misschien? Martijn denkt er het zijne van en gaat lekker wandelen in het bos met hond Lars.

De krachten bundelen

Lisette wikt en weegt over de oproep van de provincie om mee te denken over de Omgevingsvisie: ze vindt het wel belangrijk, maar ze had zich nu juist voorgenomen om – nu de verhuizing achter de rug is – weer wat meer tijd aan de kinderen te besteden. Martijn vraagt zich af of hij ook digitaal zijn steentje bijdragen? Hij heeft ideeën genoeg over wat er kan verbeteren in en rondom het dorp! Hij vraagt zich wel af wat er dan uiteindelijk gebeurt met zijn mening. De provincie kan toch niet alle 2,5 miljoen Brabanders hun zin geven?

De Brabantse Omgevingsvisie komt tot stand in een open proces. Samen met verschillende groepen worden de ambities bepaald. Dit roept verschillende vragen op: wie denkt er mee en welke ruimte is er om de Omgevingsvisie mee in te kleuren? En ook van belang; hoe leggen we nu de basis voor samenwerking in de uitvoering? Met het proces van de Omgevingsvisie wordt ook de toon gezet voor het vervolg. Een belangrijke keuze dus! Opties zijn:

- A. samen met initiatiefnemers werken vanuit de praktijk
- B. samen met alle Brabanders, daar doen we het immers voor
- C. benutten van de bestaande netwerken
- D. eerst als provincie zelf de hoofdlijnen bepalen
- E. een Brabant-forum inrichten met deelnemers uit de verschillende kwadranten

De Omgevingsvisie raakt direct of indirect veel Brabanders, organisaties en belangen. Voor een praktijkgerichte visie die de mens centraal stelt is het belangrijk dat deze partijen meedoen aan de ontwikkeling van de visie. De kennis en kracht van onze bestaande netwerken is onvoldoende om te komen tot een andere aanpak die nodig is voor de focusopgaven. Door dit te combineren met de ervaringen en inzichten van nieuwe deelnemers zoals initiatiefnemers, Brabanders en kennisinstellingen worden de krachten gebundeld.

De variant in het midden is daarmee de meest wenselijke variant is, waarbij één forum met een beperkt aantal deelnemers zich buigt over de genoemde focusopgaven. Bij het opzetten hiervan gebruiken we de lessen die we opgedaan hebben met de [Durftank](#) en de [Brabant Community](#) van het PON, als ook Brabant Kennis en Brabant Advies.

Voorstel:

Voor het opstellen van de Omgevingsvisie richten wij Brabant Pioniers op, een forum waar kennis, kunde en energie uit verschillende netwerken met elkaar verbonden wordt. Brabant Pioniers bestaat uit een mix van burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en overheden.

Argumenten

Instellen forum biedt een goede balans tussen co-creatie en haalbaarheid

Niet alle 2,5 miljoen Brabanders kunnen of willen mee praten en mee beslissen. Een breed forum vormt hiermee een pragmatische en werkbare balans. De werelden van overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en andere professionals en Brabanders raken hierdoor met elkaar in gesprek over de belangrijke ambities. Met een forum waarin gezamenlijk gewerkt wordt aan een oplossing of een aanpak, ontstaat echt de mogelijkheid om te co-creëren en niet alleen op te halen.

Verse blik gewenst

Door bestaande netwerken aan te vullen met nieuwe impulsen van groepen die niet standaard bij provinciale beleidsvorming betrokken zijn, wordt met een frisse blik gekeken naar kwesties uit de leefomgeving. Dit levert andere en kritische vragen op, die voor meer scherpte in het proces zorgen. Dit benut ook beter de potentie van maatschappelijke intelligentie. Net als in een zwerm vogels waar niet één vogel, maar de gehele zwerm de koers bepaalt. Belangrijk hierbij is diversiteit in het forum (zoals verschil in demografische kenmerken en inhoudelijke achtergrond).

Kanttekeningen

Zorgvuldig proces vereist voor samenstelling forum

Wie mogen er wel en niet deelnemen aan het forum? Welke criteria gelden daarvoor? Wat is precies de rol van het forum? En op basis van welke criteria zijn deze mensen dan wel of niet toegelaten? Dit zijn vragen die beantwoord moeten worden voordat het forum van start kan gaan. Deze criteria worden op advies van deskundigen en in samenspraak met PS opgesteld.

Rol forum in relatie tot PS vraagt om afspraken vooraf

Een belangrijke voorwaarde voor het slagen van het forum is duidelijkheid bieden over de manier waarop met de uitkomsten wordt om gegaan. Als het forum met een voorstel komt dat wordt genegeerd, heeft dat gevolgen voor het draagvlak van de Omgevingsvisie. Aan de andere kant zijn PS bevoegd voor de vaststelling van de Omgevingsvisie en is de visie bindend voor het handelen van de provincie. Goede afspraken vooraf over de rol en voorwaarden zijn dus van groot belang.

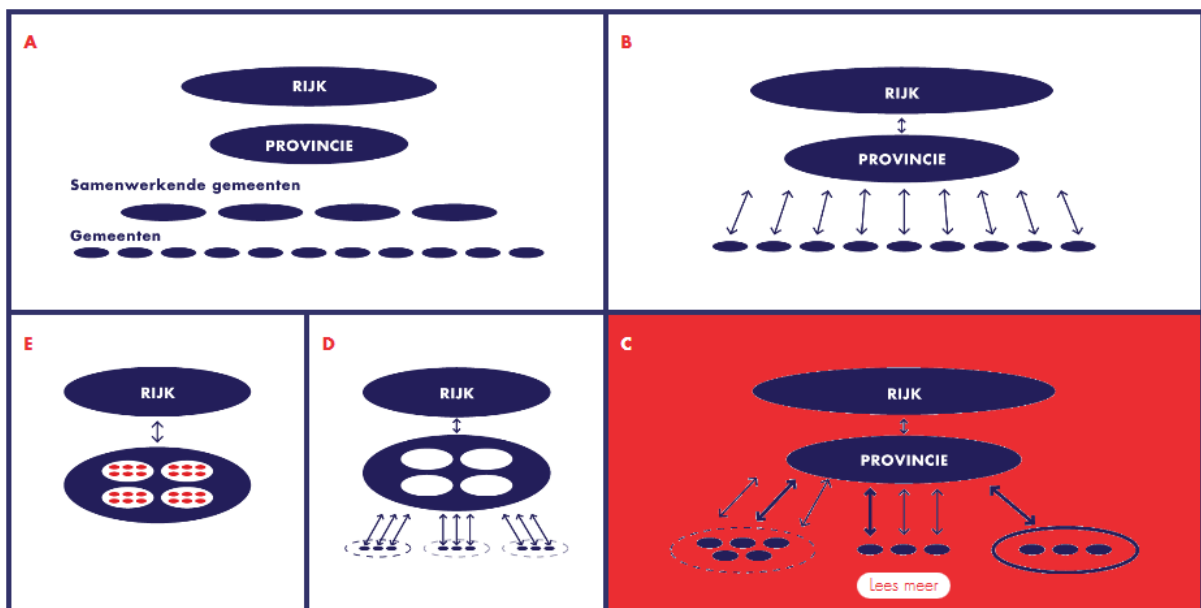
Lisette heeft een persoonlijke uitnodiging gekregen om als vertegenwoordiger van het midden- en kleinbedrijf in het forum mee te denken over de Omgevingsvisie. Er wordt wel een flinke tijdsinzet gevraagd, maar voor een half jaar moet dat wel lukken. Ze is ook nieuwsgierig welke andere mensen in het forum zitten. Ze vraagt zich wel af waarom zij juist uitgenodigd is, en bijvoorbeeld Martijn niet, terwijl die juist zo betrokken is bij al wat er rondom het dorp gebeurt. Martijn vindt het wel best, volgend jaar zijn er weer provinciale verkiezingen. Hij zal eens goed gaan luisteren wat de verschillende partijen dan zeggen over de Omgevingsvisie. In de tussentijd zal hij gebruik maken van de Ideeëknop op de website.

Visie op visies

Martijn heeft gezien dat niet alleen de provincie, maar ook de gemeente bezig is met een Omgevingsvisie. Zouden ze dat nou een beetje op elkaar afstemmen? Misschien kan hij naar de bijeenkomst van de gemeente gaan, hij is benieuwd naar waar die eigenlijk mee bezig is en dat is lekker dichtbij.

Hoe werken we als overheden samen aan de Omgevingsvisies? Niet alleen de provincie stelt een Omgevingsvisie op, maar ook het rijk en de gemeenten. Gaat iedereen los aan de slag of – het andere uiterste – stellen we gezamenlijk één visie op? Vanuit de één overheidsgedachte lijkt één gezamenlijke visie voor de hand te liggen. Maar rijk, provincie en gemeente hebben elk hun eigen verantwoordelijkheden, waardoor dat moeilijker is dan op het eerste gezicht lijkt. Hierover hebben we de afgelopen periode nagedacht en gediscussieerd met anderen. Grofweg zijn er vijf verschillende mogelijkheden (met de klok mee):

- Rijk, provincie en gemeenten stellen ieder onafhankelijk van elkaar hun visie op. Iedereen is immers verantwoordelijk voor zijn eigen taak.
- Rijk, provincie en gemeenten stemmen met elkaar af, maar stellen wel ieder hun eigen visie vast. De provincie zorgt dat de visies complementair zijn.
- Provincie werkt met rijk en gemeenten samen; ieder aan een eigen visie of in bovenlokaal verband. Met verschillende intensiteit, afhankelijk van het onderwerp en wensen van gemeenten. Provincie streeft met andere overheden naar complementariteit en kwaliteit in de diverse visies.
- De provinciale Omgevingsvisie is samengesteld uit regiovisies waarin gemeenten zich laten vertegenwoordigen door de regio's, en daarnaast maakt iedere gemeente een eigen visie.
- Er komt één Brabantse Omgevingsvisie voor alle gemeenten en provincie, met eventueel nog regiovisies daarin.

De variant rechtsonder (C) is de meest wenselijke variant. We gaan op zoek naar gezamenlijke ambities die we vastleggen in de Omgevingsvisie en die alleen bindend is voor de provincie. Hierbij trekken we gezamenlijk op met rijk, gemeenten en waterschappen om uitgangspunten te delen, tegenstrijdigheden uit de weg te ruimen en om een goede basis te leggen voor de samenwerking en uitvoering via programma's. Daarbij nodigen wij ook niet-overheden uit een inbreng te leveren aan de Omgevingsvisie. Voor hen is het ook belangrijk dat er goede afstemming plaatsvindt tussen de verschillende schaalniveaus. Dat helpt de uitvoering te vergemakkelijken.

Wij vinden het belangrijk dat de verschillende visies binnen Brabant rekening houden met elkaars inzet en elkaar waar mogelijk aanvullen. Daarom spelen wij in op verschillende situaties. Sommige gemeenten werken aan een eigen visie en zorgen in dat traject voor verbinding met andere partijen. Als gemeenten dat vragen denken wij graag mee. Afstemming is geen eenrichtingsverkeer! Er zijn ook verschillende initiatieven waar visies worden opgesteld door samenwerkende gemeenten of in regionaal verband. Wij sluiten ook graag bij dergelijke initiatieven aan. En natuurlijk de waterschappen die zich van meet af aan meedenkende en betrokken partners tonen. Onze inzet in deze trajecten is gericht op maatwerk en een goede afstemming tussen de verschillende visies. Dat bevordert de samenhang en één overheidsgedachte.

Voorstel:

We zoeken actief samen met gemeenten en andere overheden naar samen-verbindende ambities en speerpunten in de visietrajecten, wetend dat de Brabantse Omgevingsvisie voor de provincie zelfbindend is. De afstemming met gemeenten verschilt afhankelijk van die ambities en de schaalniveaus van de onderwerpen.

Argumenten

Past het beste bij verschil in schaalniveau

Rijk, provincie, waterschappen en gemeente werken op verschillende schaalniveaus. Het Rijk geeft instructies aan andere overheden en brengt provincie(s) in positie. Gemeenten staan autonoom voor hun opgaven en hebben vaak een meer gedetailleerde visie nodig dan de provincie. Wij richten ons voor onze visie op gemeente overstijgende belangen waar wij toegevoegde waarde hebben. Wij stemmen ook af met andere provincies en rijk over hun visies. Als iedereen een eigen visie vaststelt, kan iedereen voor het detailniveau kiezen wat het beste past. En afstemmen met mensen en partijen die een bijdrage leveren aan de praktijkgerichte uitvoering daarvan op die schaalniveaus.

Kanttekeningen

Sluit niet aan op de complexiteit van de vraagstukken

Juist de focusopgaven vragen om een multi-actor inzet om de doelen te kunnen realiseren. De provincie kán deze vraagstukken niet alleen oplossen en dus ook niet in de provinciale visie daar eigenstandig de koers in bepalen. De nieuwe vraagstukken vragen om een gezamenlijke aanpak en collectieve intelligentie. Maar de visie alleen zal ook nooit 'de oplossing van het probleem' bieden. De visie geeft wel de inzet van de provincie aan, hoe zij van de meer traditionele rollen wil schuiven naar een meervoudige aanpak met aanvullende vormen van werken. De kunst is om te herkennen welk onderwerp op welke manier het beste kan worden aangepakt, zoals de NSOB al aangeeft. Deze afwegingen worden gemaakt in de visie. Waarna vervolgens in de uitvoering, vanuit deze rolkeuzes, in gezamenlijkheid gewerkt wordt aan de vraagstukken. Maar dan is wel duidelijk waar de provincie de komende jaren op in zet. En ook waarop niet.

Past niet bij de één overheidsgedachte

Eén overheid zou idealiter één visie betekenen. Maar net zo goed als het rijk ons niet kan verplichten hun visie uit te dragen, kunnen wij gemeenten niet verplichten gezamenlijk één visie op te stellen. De Omgevingswet legt juist bij de gemeenten veel beleidsvrijheid neer. Het past dan ook niet bij de gedachte van de Omgevingswet om deze beleidsvrijheid, en lokale verschillen, weer in te perken. Waar gemeenten samenwerken op bovenlokaal niveau vindt versterking plaats van die lokale visies, zonder dat dit persé hoeft te leiden tot een regionale visie. En zoals hiervoor al aangegeven, kan juist in de uitvoering de gezamenlijkheid gezocht worden. En die uitvoering, dat is waar mensen in de praktijk natuurlijk het meeste van merken.

Martijn is naar de bijeenkomst van de gemeente gegaan en is helemaal enthousiast. Terwijl de provincie (heeft hij van Lisette gehoord) vooral discussie voert over rolopvatting en hoe met andere partijen samengewerkt kan worden, gaat het bij de gemeente om het natuurgebied om de hoek, de voorzieningen in het dorp en de geluidsoverlast in het centrum. Maar ook over het oprichten van een ecoteam en de buurtbus. Dat is allemaal een stuk concreter.

Denken over doen

Lisette is naar de tweede bijeenkomst geweest. De discussies waren best abstract vond ze, maar ze begrijpt dat er ook nog programma's komen. Geen idee wat dat zijn. Maar de provincie wist ook nog niet precies welke programma's er komen. Zou het niet handig zijn die samen met de gemeenten en waterschappen op te stellen?

De Brabantse Omgevingsvisie bevat de stip op de horizon: wat is er nodig om in 2106 nog steeds goed te kunnen wonen en werken in Brabant? De Omgevingsvisie heeft een strategisch karakter en legt niet alles tot in detail vast maar geeft richting aan. Voor het feitelijk realiseren van de doelen is echte actie nodig. De visie bevat daarom ook een uitvoeringsstrategie. Die geeft op hoofdlijnen aan hoe de uitvoering vorm krijgt en met wat voor instrumenten. Daarom is het belangrijk om nu ook na te denken over de uitvoering.

De Omgevingswet biedt verschillende instrumenten om de uitvoering vorm te geven. Dit zijn soms oude instrumenten die een flinke update hebben gekregen, zoals de omgevingsvergunning en de omgevingsverordening. Soms zijn dit nieuwe [instrumenten](#), zoals het projectbesluit en programma's.

Vaak is er niet 1 instrument maar een mix van instrumenten nodig om een gewenst doel te bereiken. Deze mix wordt afhankelijk van de urgentie, omstandigheden en politieke keuzes ingevuld en periodiek aangepast. Overigens is de keuze soms beperkt omdat de nationale wetgever opdracht geeft om een bepaald instrument in te zetten. Op het moment van schrijven van dit document is het instrumentarium nog volop in ontwikkeling.

Programma's

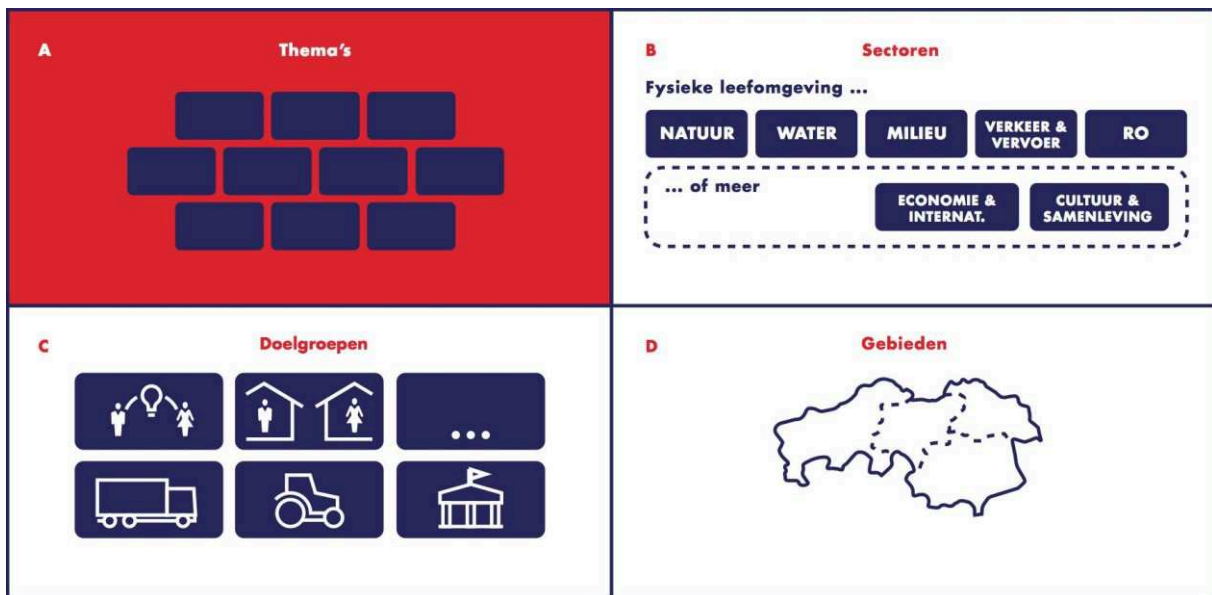
Om de strategische doelen uit de visie te operationaliseren, kent de Omgevingswet een nieuw instrument: het programma. Een programma beschrijft het beleid voor de korte- tot middellange termijn om de doelen uit de visie te bereiken. Ze zijn uitvoeringsgericht en bevatten concrete maatregelen voor de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming of het behoud van de fysieke leefomgeving. Een programma heeft geen binding naar derden.

Er zijn drie wettelijk verplichte programma's: een waterprogramma, het beheerplan Natura 2000 en het actieplan omgevingslawaai.

De wet schrijft niet voor hoe een programma er uit moet zien; een programma kan bijvoorbeeld thematisch, gebiedsgericht of vanuit een bepaalde doelgroep worden opgesteld. Gedeputeerde Staten zijn bevoegd om programma's vast te stellen. Provinciale staten kunnen invloed uitoefenen op de programma's door het geven van een instructie aan GS over bijvoorbeeld het proces, inhoud of de vorm van programma's.

Doordat programma's wezenlijk zijn voor de uitvoering van de visie, is het belangrijk daar nu al over na te denken. Zodat de uitwerking in programma's gelijktijdig vorm krijgt met de visie zelf. In de afgelopen periode zijn er verschillende varianten uitgewerkt en met diverse partijen besproken. Grofweg zijn er vier verschillende mogelijkheden:

- A. Programma's voor thematische ontwikkelopgaven
- B. Sectorale programma's
- C. Programma's gericht op doelgroepen
- D. Programma's per gebied of regio

Bij het vormgeven van de programma's zijn de uitgangspunten mens centraal en leren van de praktijk niet of minder onderscheidend. Uiteraard wordt daarmee bij het uitwerken van een programma wel rekening gehouden. Een programma bevat volgens ons een uitwerking voor een periode van vier tot acht jaar van de ambities uit de visie en zorgt voor een samenhang van inhoudelijke opgaven, aanpak, betrokken partijen en financiering.

Een opdeling in sectorale programma's sluit het beste aan op de huidige praktijk. Voordeel is dat alle expertise gebundeld wordt en dat er vanuit de sector strak gestuurd wordt op het halen van de doelen. Nadeel is dat een samenhangende benadering van de verschillende sectorale onderwerpen gemist wordt. Dat laatste geldt ook bij de doelgroepen benadering. Daarbij wordt zelfs de uitwerking van één onderwerp over verschillende programma's verdeeld; doordat onderwerpen vanuit het handelingsperspectief van de doelgroep in een programma worden uitgewerkt. Een onderwerp als water of natuur landt daardoor in verschillende programma's gericht op inwoners, bedrijven, belangenorganisaties, gemeenten of waterschappen. Dit is vanuit de kwalitatieve benadering die wij nastreven niet gewenst doordat effecten niet in samenhang gezien worden

Een derde optie omvat gebiedsgerichte programma's. Dit betekent dat alle sectorale thema's in een gebied binnen één gebiedsprogramma worden uitgewerkt. Dit sluit aan op de gebiedsgerichte- en samenhangende benadering die de Omgevingswet vraagt. Hierdoor kan goed ingespeeld worden op regionale verschillen en het biedt gemeenten een optimale ondersteuning voor een vertaling van het beleid naar het gemeentelijke omgevingsplan. Vanuit de één overheidsgedachte ligt een uitwerking met partijen in een gebied, voor de hand zodat er een optimale aansluiting is op wat er binnen een gebied speelt. Nadeel van deze optie is dat maatwerk in gebied A invloed heeft op de aanpak in gebied B. Een gebiedsgerichte benadering betekent ook dat niet op alle onderwerpen een 10 gehaald kan worden; de zichtbaarheid van thema's verdwijnt en er is meer onzekerheid over het realiseren van thematische doelen.

Er zijn ook combinaties van bovenstaande opties mogelijk.

We sluiten voor de programma's aan bij de thema's van de opgaven gebaseerd op het huidige bestuursakkoord en de actuele uitwerking daarvan: arbeidsmarkt & economische ontwikkeling; organiseren slimme & duurzame mobiliteit; verduurzamen agrofood; versterken sociale veerkracht; vitaliteit natuur- en watersysteem; circulair maken economie; versnellen energietransitie; digitale samenleving; sterk Brabants netwerk en culturele identiteit.

De programma's bevatten minimaal de basistaken die de provincie uitvoert vanuit de [zeven kerntaken](#) van het IPO. De 'basis op orde' is de meest minimale vorm voor alle wettelijke taken van de provincie, zoals vergunningverlening, toezicht en handhaving. We gaan door met de 'basis op orde' en richten deze zo in dat ze maximaal bijdragen aan de opgaven voor de middellange termijn en de lange termijn focusopgaven.

Begin 2017 start de ontwikkelfase van de Omgevingsvisie. Nadat de eerste contouren van de visie zijn uitgewerkt, willen wij starten met het laden van de verschillende programma's. Het streven daarbij is dat de programma's kort na afronding van de Omgevingsvisie (najaar 2018) worden vastgesteld/herbevestigd. De komende periode verkennen wij met onze medeoverheden, adviseurs en Brabant Pioniers welke uitwerking voor de programma's het beste past bij de doelen van de omgevingsvisie en de wensen van partijen.

Voorstel:

Wij kiezen voor het opstellen van thematische programma's, voor de middellange termijn opgaven, waarin ook de wettelijke taken van de provincie zijn geborgd.

Argumenten

Themagerichte programma's sluiten goed aan bij de 'basis op orde'.

Een keuze voor thematische opgaven als vertrekpunt houdt de inhoud als drijfveer voor de uitvoering. Dit sluit een doorwerking van de gewenste verbetering op gebiedsniveau vanuit de focusopgaven niet uit. Deze zijn complex en hebben vanuit hun aard een integraal karakter. Het realiseren van de doelen is essentieel voor een Brabant waar het in 2106 nog steeds goed wonen en werken is. Door kennis en capaciteit te bundelen, kan het verschil gemaakt worden.

Programma's parallel aan het maken van de visie ontwikkelen en samen met partijen uitwerken.

Door de wisselwerking van het maken van de visie en programma's voor de middellange termijn geven wij invulling aan praktijkgerichte doorwerking van de visie in de opgaven van de provincie. Daarnaast biedt dit kansen om aan te sluiten bij uitvoerende programma's van andere partijen die ook bij de ontwikkeling van de Brabantse visie betrokken zijn. Alle opties hebben voor- en nadelen; voor een goede uitvoering is het belangrijk om de wensen van andere partijen te kennen en deze bij keuzes te betrekken. Dit vergroot de kans op optimale samenwerking waardoor de uitvoeringskracht wordt gebundeld.

Kanttekeningen

Integraliteit vraagt aandacht

Door te werken met programma's voor thematische opgaven worden deze minder integraal aangepakt. Dit kan worden ondervangen door regelmatig een verbinding te leggen tussen de opgaven en partijen/mensen in een gebied door gezamenlijke agendavorming. Vanwege het integrale karakter is er wederzijdse beïnvloeding.

Een programma kan pas na de Omgevingsvisie opgesteld worden om daaraan uitvoering te geven. Door het interactieve karakter van het ontwikkelen van de visie komen ideeën en wensen naar voren, die mogelijk meer betrekking hebben op de uitvoering. Door parallel al te werken aan thematische programma's kunnen die meegenomen worden bij het maken van keuzes.

Samengevat: wat betekent dit nu concreet?

De uitgangspunten uit de Verkenning (mens centraal, praktijkgericht en één overheid) hebben via de dilemma's geleid tot keuzes in dit startdocument. Wat betekenen deze keuzes nu concreet voor het vervolgproject?

De keuze voor de vier focusopgaven betekent dat zowel in het proces naar de Omgevingsvisie toe, als in de Omgevingsvisie zelf, het overgrote deel van de aandacht uitgaat naar deze opgaven. Natuurlijk begint dit met de "basis op orde". Voor de basistaken heeft de provincie in de loop van de jaren al beleid opgesteld (bijvoorbeeld [SVRO](#), [PVVP](#), [PMWP](#) en [BrUG](#)) en ook veel ervaring met de uitvoering. De doelstellingen en andere strategische onderdelen uit dit beleid nemen we over in de visie zodat deze ook voor de komende jaren vastliggen. Dat betekent niet dat er helemaal niets verandert. Aanbevelingen uit evaluaties verwerken we. En ook voor deze basistaken zetten we in op een meervoudige aanpak zoals bedoeld in het NSOB model (Nederlandse School van Openbaar Bestuur). De 'basis op orde' draagt daarmee maximaal bij aan de focusopgaven. Deze aanpassingen komen waarschijnlijk meer in de programma's dan in de visie tot uiting, omdat de visie zelf zich beperkt tot de hoofdlijnen.

Voor de vier focusopgaven, maar ook voor het adaptief inspelen op nieuwe ontwikkelingen, richten wij het forum Brabant Pioniers op. De concrete samenstelling van dit forum is nu nog niet bekend. We zorgen er wel voor dat Brabant Pioniers een forum van formaat is met een brede schakering van kennis en waarden. Wij zoeken daarbij ook bewust naar belangentegenstellingen en meningsverschillen, om van daaruit te werken aan een gezamenlijk voorstel. En we willen een geëngageerde betrokkenheid van PS en GS in deze fase continueren zoals we dat ook in de Droom- en Denkfase hebben gedaan.

Niet alleen wij, maar ook de gemeenten en het rijk stellen Omgevingsvisies op. Het is belangrijk dat deze visies zo goed mogelijk op elkaar aansluiten. Wij werken daarom samen met rijk en gemeenten. Dat wil zeggen dat wij zowel meedenken over de visies van anderen, als anderen vragen om mee te denken aan onze visie (bijvoorbeeld door deelname in Brabant Pioniers). Daarbij vinden wij het belangrijker om aan te sluiten bij wat de ander aan ons vraagt, dan met elke gemeente even intensief samen te werken. In de totstandkoming van de Nationale Omgevingsvisie zijn we zowel ambtelijk als bestuurlijk actief.

Dit alles moet leiden tot een visie die inspireert tot handelen. Daarom ontwikkelen we de visie voor degenen die hiermee aan de slag gaat. Wie dat allemaal zijn, is nu nog niet precies te zeggen. Dat volgt uit het denkproces van Brabant Pioniers maar is ook afhankelijk van initiatieven die opkomen. In ieder geval is wel duidelijk dat een statische visie op papier hier niet bij past. De Omgevingswet verplicht dan ook een digitaal toegankelijke Omgevingsvisie. Hier willen wij een stap verder in gaan, zodat het product breder toegankelijk is voor verschillende doelgroepen. Deze wens bleek onder andere tijdens een sessie met een gevarieerd gezelschap op de Dutch Design Week.

Een product dat ontwikkeld wordt vanuit de behoeften van de verschillende doelgroepen ondersteunt de uitvoering. Hiermee geeft het mede vorm aan de uitgangspunten van de Brabantse Omgevingsvisie. Hiervoor moet de visie op verschillende manieren te benaderen zijn. Een combinatie van beeld, tekst, kaartbeelden en een zoekmachine lijkt hiervoor nodig. Parallel aan het ontwikkelen van de inhoud van de visie wordt gekeken welke vorm hier het beste bijpast. Hierbij wordt uiteraard rekening gehouden met de eisen vanuit de Omgevingswet en het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

